

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

911

Vragen van de leden **Van Dam** en **Omtzigt** (beiden CDA) aan de Ministers van Justitie en Veiligheid en voor Rechtsbescherming over *het bericht «Poland's National Public Prosecutor is going to war with the Netherlands»* (ingezonden 29 oktober 2020).

Antwoord van Minister **Grapperhaus** (Justitie en Veiligheid), mede namens de Minister voor Rechtsbescherming (ontvangen 24 november 2020). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 891

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel van *Rule of law.pl* van 25 oktober 2020 over «Poland's National Public Prosecutor is going to war with the Netherlands»?¹

Antwoord 1

Ja, de regering heeft kennis genomen van dit bericht. Polen heeft Nederland echter niet formeel in kennis gesteld van het bevel van de Poolse nationale aanklager. Wel hebben wij een vertaling gezien van het bevel.

Vraag 2

Hoe beoordeelt u de opdracht van de Poolse Openbaar Aanklager aan Poolse officieren van justitie om alle mogelijke weigeringsgronden te onderzoeken voor de uitvoering van Europese aanhoudingsbevelen (EAB's) uit Nederland?

Antwoord 2

Het is een verontrustend signaal dat de Poolse nationale aanklager aan Poolse officieren van justitie een opdracht geeft om op zoek te gaan naar gronden om Nederlandse overleveringsverzoeken te weigeren. Het roept vragen op in het licht van het beginsel van wederzijds vertrouwen dat geldt tussen de EU-lidstaten, waarop het kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel (EAB) gebaseerd is. Op grond van dat kaderbesluit moet elk EAB ten uitvoer worden gelegd, tenzij sprake is van een weigeringsgrond of wanneer in een zeer uitzonderlijke situatie sprake is van schending van de verplichting tot eerbiediging van de grondrechten en de fundamentele rechtsbeginselen, neergelegd in artikel 6 VEU. In een dergelijk geval dient deze beoordeling plaats te vinden volgens het stappenplan dat het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) in zijn rechtspraak

¹ <https://ruleoflaw.pl/polands-national-public-prosecutor-is-going-to-war-with-the-netherlands/>

uiteengezet heeft, waarbij een dialoog tussen de betrokken rechterlijke instanties van beide lidstaten een belangrijk onderdeel is. Bovendien lijken de instructies van de Poolse nationale aanklager het omgekeerde te beogen van het uitgangspunt dat in principe elk EAB ten uitvoer moet worden gelegd, namelijk het actief zoeken van mogelijkheden om weigeringsgronden in te roepen.

Vraag 3

Hoe kwalificeert u de expliciete stelling van de Openbaar Aanklager dat deze opdracht een direct gevolg is van de opschorting van een Pools EAB door de Internationale Rechtskamer (IRK) van de rechtbank Amsterdam, in afwachting van prejudiciële vragen?²

Antwoord 3

Dat is een zorgelijk signaal en zoals bij de beantwoording van de vorige vraag aangegeven, roept dit vragen op in het licht van het beginsel van wederzijds vertrouwen en wederzijdse erkenning van rechterlijke uitspraken. In onze brief van 6 oktober 2020 (Kamerstuk 29 279, nr. 619) hebben wij uw Kamer geïnformeerd over de prejudiciële vragen die de Internationale rechtshulpkamer (IRK) gesteld heeft inzake de uitleg van het kaderbesluit EAB in relatie tot de ontwikkelingen in de Poolse wetgeving met betrekking tot de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Inmiddels heeft de advocaat-generaal conclusie genomen in deze zaak.³ Uw Kamer wordt nader geïnformeerd zodra er een uitspraak is van het HvJEU.

Vraag 4

Hoe kwalificeert u de stelling van de Openbaar Aanklager dat Nederland, door te weigeren het EAB uit te voeren, Europees recht schendt, in het bijzonder artikel 7 Verdrag betreffende de Europese Unie? Hoe verhoudt zich dat tot de verklaring van het openbaar ministerie dat lopende EAB's uit Polen gewoon worden uitgevoerd en dat (verlenging van) detentie van opgeëiste personen nog wordt gevorderd en in voorkomende gevallen wordt toegewezen?

Antwoord 4

Wij zijn niet van mening dat Nederland het Unierecht schendt. Zoals bij de beantwoording van vraag 2 aangegeven, dient in het geval van een dreigende schending van de verplichting tot eerbiediging van de grondrechten en de fundamentele rechtsbeginselen de beoordeling van het overleveringsverzoek plaats te vinden volgens het stappenplan dat het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) in zijn rechtspraak uiteengezet heeft, inclusief een dialoog tussen de betrokken rechterlijke instanties van beide lidstaten. De IRK heeft deze stappen doorlopen en heeft daarbij prejudiciële vragen gesteld aan het HvJEU. EU-lidstaten kunnen, en moeten in sommige gevallen, op grond van artikel 267 VWEU prejudiciële vragen voorleggen aan het HvJEU inzake de uitleg van het EU recht. Deze procedure waarborgt uniforme toepassing van het EU recht.

De IRK heeft, zoals vermeld in de hierboven aangehaalde Kamerbrief, in afwachting van de beantwoording van de door haar gestelde prejudiciële vragen aan het HvJEU, besloten om tijdelijk overleveringen aan Polen op te schorten. Van een weigering het EAB uit te voeren is dan ook nog geen sprake. Het nemen van beslissingen inzake overlevering is gebonden aan strikte termijnen, zoals blijkt uit artikel 17 van het kaderbesluit EAB. Het HvJEU heeft erop gewezen dat het slechts in uitzonderlijke omstandigheden mogelijk is om de termijnen niet na te leven. Uitzondering vormt, aldus het HvJEU, het geval dat de rechter besluit om een prejudiciële vraag voor te

² Rb. Amsterdam, 31 juli 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:3776 en Rb. Amsterdam, 3 september, 2020 ECLI:NL:RBAMS:2020:4328.

<https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Amsterdam/Nieuws/Paginas/IRK-Polen.aspx>

<https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Amsterdam/Nieuws/Paginas/IRK-legt-alle-overleveringen-naar-Polen-voorlopig-stil.aspx>

³ <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=233587&pageIndex=0&doclang=NL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12862719>

leggen aan het HvJEU (arrest van 30 mei 2013 in de zaak C-168/13 PPU Jeremy F, arrest van 12 februari 2019 in de zaak C-492/18 PPU TC). Verder moet de toets die de rechter moet uitvoeren bij de beoordeling van een overleveringsverzoek los worden gezien van de beoordeling die in het kader van de artikel 7 VEU-procedure wordt verricht. In het kader van de artikel 7 VEU-procedure beoordelen de lidstaten en de instellingen of een lidstaat de waarden van artikel 2 VEU naleeft. De taak van de rechter bij een overleveringsverzoek is om te toetsen of overlevering een schending van de individuele grondrechten oplevert. Het uitvoeren van deze taak kan dan ook geen schending van (de procedure van) artikel 7 VEU opleveren. Het OM heeft mij inderdaad laten weten dat opgeëiste personen die worden aangetroffen in Nederland worden aangehouden op basis van een EAB, ook indien dat EAB afkomstig is uit Polen. De wettelijke grondslag voor een dergelijke aanhouding op basis van een EAB is gelegen in artikel 21 van de Overleveringswet. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt naar de lidstaat waar het EAB uit afkomstig is. De verwachting is dat de IRK in deze zaken uitspraak zal doen zodra er een arrest is van het HvJEU.

Vraag 5

Hoe verhoudt deze opdracht zich tot de uitspraak van een Poolse rechtbank van 21 september 2020⁴, waarin de rechter stelt dat Nederland zich schuldig maakt aan het vermoorden van kinderen en structureel mensenrechten zou schenden en dat het EAB om die reden niet kan worden uitgevoerd?

Antwoord 5

In die zaak is de overlevering van een echtpaar met hun zoon inderdaad door een Poolse rechtbank geweigerd, omdat de Nederlandse rechterlijke macht niet onafhankelijk zou zijn en omdat het belang van het kind in Nederland ernstig geschaad zou worden. In de uitspraak van de Poolse rechtbank wordt ook verwezen naar de prejudiciële vragen die gesteld zijn door de IRK. Het is de Nederlandse regering onduidelijk hoe de opdracht van de Poolse nationale aanklager van half oktober zich *precies* verhoudt tot de uitspraak van de Poolse rechtbank van eind september.

Vraag 6

Welke consequenties hebben deze ontwikkelingen voor de Nederlandse rechtspraak? Wat is het aantal individuele zaken in Nederland dat door deze ontwikkelingen feitelijk is of wordt geraakt? Zijn de consequenties door deze ontwikkelingen verdergaand dan aangegeven in uw brief van 6 oktober j.l.?⁵

Antwoord 6

Het OM heeft mij laten weten op de gebruikelijke wijze door te gaan, conform het kaderbesluit EAB, met het instellen van vorderingen bij de rechter-commissaris voor het uitvaardigen van EAB's. Ook heeft het OM mij laten weten dat op dit moment nog een aantal Nederlandse EAB's uitstaan in Polen, waarvan op dit moment nog niet duidelijk is hoe daarop wordt gereageerd. Wel is de in vraag 5 aangehaalde zaak bekend waarin onlangs een Nederlands EAB is geweigerd door een Poolse rechtbank, maar het is de Nederlandse regering niet duidelijk hoe die weigering zich precies verhoudt tot het bevel van de Poolse nationale aanklager.

In onze brief van 6 oktober 2020, verwezen wij naar het belang van de eerbiediging van de rechtsstaat en het wederzijds vertrouwen voor de justitiële samenwerking in de EU. Als dit vertrouwen wegvalt, veroorzaakt dat rechtsonzekerheid en kan dit leiden tot straffeloosheid van door Polen opgeëiste personen, maar ook tot straffeloosheid van door Nederland opgeëiste personen. Dit laatste aspect noemden wij nog niet expliciet in onze brief van 6 oktober jongstleden.

Vraag 7

Deelt u de mening dat het gezag van de Nederlandse rechter en rechtsstaat door deze praktijk van de Poolse instituties wordt ondermijnd? Welke mogelijkheden ziet u om weerstand te bieden aan deze praktijk?

⁴ https://drive.google.com/file/d/1gl1MmgdEKwZ-WbbuWu9BQNTVHw3_75wD/view

⁵ Kamerstuk 29 279, nr. 619 (brief regering 6 oktober 2020)

Antwoord 7

Het is evident dat de uitspraak van de IRK een reactie heeft losgemaakt bij de Poolse nationale aanklager. Zoals hierboven benoemd maken wij ons zorgen over deze reactie, maar het tast volgens het kabinet niet het aanzien van of het vertrouwen in de Nederlandse rechtsstaat aan. Er bestaat immers geen enkele twijfel over de onafhankelijkheid van de Nederlandse rechtspraak. Dit wordt ook in recente rapporten zoals het Rechtsstaattrapport 2020 van de Europese Commissie, het Europees Justitieel Scoreboard en het World Economic Forum bevestigd.

De zorgen rond de onafhankelijkheid van de Poolse rechterlijke macht hebben de volle aandacht van het kabinet. Het Duitse Voorzitterschap is voornemens om op de Raad Algemene Zaken in december wederom een hoorzitting met Polen te agenderen in het kader van de artikel 7 VEU-procedure. Dat biedt een aanknopingspunt om de Nederlandse zorgen omtrent deze praktijk in Europees verband te delen. Ook kaart het kabinet de Nederlandse zorgen waar mogelijk en opportuun in bilateraal verband aan. Wij gaan daar verder op in bij de beantwoording van de volgende vraag.

Vraag 8

Deelt u de mening dat het uitgangspunt «As the Netherlands does to Polen, so Poland does to the Netherlands» het wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten verder ondermijnt? Welke gevolgen heeft dit voor de verdere diplomatieke verhoudingen? Kan de EU een rol spelen in het wegnemen van deze bilaterale spanningen? Zo ja, hoe?

Antwoord 8

Die mening delen wij. Een dergelijk uitgangspunt ondermijnt het wederzijds vertrouwen tussen lidstaten. Nederland zet de dialoog met Polen voort, waarbij wordt gewezen op het gedeelde belang Europese waarden en beginselen van de democratische rechtsstaat te respecteren. Diplomatieke contacten, zowel in bilateraal als Europees verband, worden waar mogelijk en opportuun benut. Het is echter primair aan de Europese Commissie, als hoedster van de Verdragen, om EU lidstaten aan te spreken indien zij in strijd handelen met het Europees recht, waaronder het kaderbesluit EAB. Het kabinet is dan ook voornemens om deze kwestie aan te kaarten bij de verantwoordelijk EU Commissaris Reynders.

Vraag 9

Wat is de voortgang omtrent mogelijke deelname van de Poolse rechter Tuleya aan de zaak bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens? Zijn er andere, gelijkgezinde lidstaten die bereid zijn tot deelname? Geven de recente ontwikkelingen verdere helderheid voor eventuele keuze voor deelname?

Antwoord 9

Nederland heeft de vraag tot mogelijke deelname aan de genoemde zaak voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg uitgezet binnen zijn netwerk, onder meer onder gelijkgestemde landen binnen het agentschap van het EHRM. Vooralsnog zijn er geen gelijkgestemde landen die bereid zijn tot interveniëren. Het is daarom niet waarschijnlijk dat Nederland zal interveniëren in de Tuleya-zaak. Vanzelfsprekend blijft Nederland de zaak, en andere soortgelijke zaken, met zeer veel aandacht volgen.